

Ekperimentas: Paukščių Velykos

Tikslai: išmokti atpažinti skirtingų paukščių kiaušinius, suprasti, kodėl skiriasi skirtingomis sąlygomis gyvenančių paukščių kiaušinių išvaizda

Dalykai: gamtos mokslai, biologija, pasaulio pažinimas

Klasės: 5–8

Priemonės: kiaušiniai, kiaušinių dažymo priemonės, internetas

Vieta: namai

Eiga:

Pirma dalis.

Artėjant Velykoms, daugelis iš mūsų dažys margučius. Kita vertus, kiaušinius dažome ne tik mes, bet ir paukščiai! Nors mes esame įpratę prie baltų vištų kiaušinių, paukščiai deda ir kur kas gražesnius kiaušinius! Pabandykime atspėti, kieno gi šie margučiai!

1. Įvairių paukščių kiaušinių spalva yra labai skirtinga. Iš dalies tai yra susiję su lizdo vietos parinkimu. Tamsūs objektai įkaista greičiau nei šviesūs, todėl skirtingų spalvų kiaušiniai irgi yra linkę nevienodai įkaisti. Taigi, lizdus įsaulyje ir pavėsyje sukančių paukščių kiaušinių spalva nėra vienoda. Gana neįprastai atrodo mėlynos spalvos kiaušiniai. Tačiau šis paukštis Lietuvoje yra labai dažnas, apsigyvena prie žmonių ir netgi nulesa jų vyšnius!

1 pav. Mėlyni kiaušiniai

Ats.: Varėnas

2. Kiaušinio spalvą nulemia du pagrindiniai pigmentai – mėlyni ir rudi. Jei jų kiekis skirsis, kiaušiniai atrodys kitaip. Rudus, tarsi svogūno lukštais nudažytus kiaušinius aukštai kalnuose (kartais ir miestuose) deda greičiausias pasaulio paukštis. Šis paukštis gyvena Lietuvoje ir labai mėgsta keliauti. Kas jis?

2 pav. Rudi kiaušiniai

Ats.: Sakalas keleivis

3. Kiti paukščiai savo lizdus suka ant žemės, todėl jų kiaušiniai turi būti kuo panašesni į supančią aplinką (pievą), kad nepastebėtų priešai. Neretai tokie margi būna ne tik kiaušiniai, bet ir išsiritę jaunikliai! Taip slepiasi pempės, žuvėdros ir kiti sparnuočiai. Tarp jų – ir daugeliui gerai pažįstami, dažnai neteisingai *žuvėdromis* vadinami paukščiai, kurių Lietuvoje yra ne viena rūšis. Kokie?

3 pav. Margas kiaušinis ir margi paukščiukai (jaunikliai)

Ats.: Kirai

4. Yra ir tokių paukščių, kurie apsigyvena uoksuose. Uoksuose paslėptų lizdų ir kiaušinių beveik niekas nepastebi, dažniausiai jie būna balti. Kadangi dalis tokių paukščių kiaušinius deda tiesiog patrešusio uokso viduje ir lizdo nesuka, iškėlus jiems inkilą, į vidų būtinai reikia įdėti pjuvenų, kad kiaušiniai nesiridentų. Kokio tai naktinio paukščio, nesukančio lizdo ir gyvenančio uokse, kiaušinis?

4 pav. Baltas kiaušinis

Ats.: sopelėd (Naminės)

5. Nors ir atrodo gana skirtingi, šie kiaušiniai yra padėti tos pačios rūšies paukščių. Taip yra todėl, kad jie patys savo kiaušinių neperi, o paslapčia padeda į svetimus lizdus. Todėl ir stengiasi dėti kuo panašesnius kiaušinius, kad lizdo šeimininkas neatpažintų! Kas taip apgaudinėja?

5 pav. Skirtingi tos pačios rūšies kiaušiniai

Ats.: Gegutė

6. Paties mažiausio paukščio pasaulyje kiaušiniai yra razinos dydžio. Pasaulyje yra daug šių paukščių rūšių. Nors Lietuvoje nė viena iš jų negyvena, bet tikrai jį pažįstate. Kas jis?

6 pav. Mažiausio pasaulyje paukščio kiaušiniai

Ats.: Kolibris

Antra dalis.

Pamėginkite nudažyti margučius, panašius į šiuos kiaušinius! Kaip manote, kokių priemonių reikės norint išgauti tokias spalvas, dažant žolelėmis?

Trečia dalis.

Aplankykite virtualų paukščių kiaušinių katalogą, pavyzdžiui <http://voice.gardenbird.co.uk/bird-egg-identifier/> arba <https://www.natureid.no/bird/bird-eggs>. Kuris kiaušinis patinka labiausiai? Kurių kiaušinių lukštus, išsiritus jaunikliams, galėtumėte aptikti savo aplinkoje? Kaip manote, kur gyvena šių kiaušinių šeimininkai?

Iliustracijų šaltiniai:

<http://voice.gardenbird.co.uk/bird-egg-identifier/>

Wayne Lynch <https://www.thoughtco.com/naturally-vibrant-colored-bird-eggs-3993376>

<https://pixnio.com/fauna-animals/birds/seagull-bird-pictures/glaucous-gulls/glaucous-winged-gull-chicks-in-nest-with-egg>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3c/Strix_aluco_MWNH_0646.JPG

[https://www.researchgate.net/profile/Antonio-](https://www.researchgate.net/profile/Antonio-Roman_Munoz/publication/258838879/figure/fig1/AS:297242398347265@1447879518458/Types-of-egg-morphs-of-Common-Cuckoos-Cuculus-canorus-and-their-two-closely-related.png)

[Roman_Munoz/publication/258838879/figure/fig1/AS:297242398347265@1447879518458/Types-of-egg-morphs-of-Common-Cuckoos-Cuculus-canorus-and-their-two-closely-related.png](https://www.researchgate.net/profile/Antonio-Roman_Munoz/publication/258838879/figure/fig1/AS:297242398347265@1447879518458/Types-of-egg-morphs-of-Common-Cuckoos-Cuculus-canorus-and-their-two-closely-related.png)

<https://c1.wallpaperflare.com/preview/154/188/837/hummingbird-chick-bird-feathers.jpg>

Parengta pagal:

<https://www.sciencedaily.com/releases/2016/05/160527190410.htm>

<https://www.allaboutbirds.org/news/the-beauty-and-biology-of-egg-color/>

Parengė Gretė Vaičaitytė, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro Gamtinio ir ekologinio ugdymo skyriaus metodininkė